

Tilburgse distributiecentra op Hultense historische grond?

‘Wijkevoort en Prinsenhoef’

Wijkevoort, Prinsenhoef en Van Diedeghemstraat zijn voor Tilburgers ‘gewone’ straatnamen dicht bij hun stadswijk Reeshof. Maar voor Hultenaren is dit - onvrijwillig - door de gemeente Gilze en Rijen aan Tilburg afgestane coulisselandschap, historische grond. De Prinsenhoeve en het in de buurt van de boerderij liggende Wijkevoort, verbinden het dorp Hulten direct met de abdij van Thorn en de Heren van Breda. Wordt deze bewogen geschiedenis straks overschaduwd door monotone bedrijfsgebouwen?

In Gilze stond al vòòr het jaar 1000 een versterkte hoeve die de ‘villa Gilisa’ heette. Vanuit deze hoofdhoeve vormden zich op enige afstand boerderijen. Zo ook in Hulten waar de ‘hoeve van Holten’, de latere Prinsenhoeve, het centrum van dat gebied was. Hulten behoorde net als Gilze tot het gebied van de abdis van Thorn, het was een leengoed. En uit een akte van 1368 weten we dat Wouter van Diedeghem de leenman was.

De oude Prinsenhoeve in Hulten

De Prinsenhoeve
Wouter van Diedeghem verkocht het leengoed Hulten aan Jan van Polanen, Heer van Breda. Door de verkoop ging 'Holten', zoals het toen nog te boek stond, deel uitmaken van Stad en Land van Breda en van de Heerlijkheid Gilze. Op die manier kreeg Hulten ook te maken met het plaatselijk gezag van de Heren van Breda, waar Gilze al langer mee van doen had. Door het huwelijk van Johanna van Polanen met Engelbert I, graaf van Nassau-Dillenburg in 1403, kwam de pachthoeve in het bezit van het geslacht Nassau-Breda. Behalve de hoeve van Hulten waren veel grote boerderijen in de Baronie van Breda in het bezit van de Heer van Breda. Toen vanaf 1530 de leden van het geslacht Nassau-Breda ook de titel Prins van Oranje mochten voeren, kwam de naam 'Prinsenhoef' in zwang. Niet alleen voor de Hoeve van Hulten, maar ook voor de Hoeve in het Hout, de Hoeve van Ulvenhout en de Hoeve Ter Brake (Alphen). Pas na de Franse tijd wordt de naam ‘Prinsenhoef’ officieel gevoerd. Daarna ging de Hultense boerderij over naar de Domeinen (de Nederlandse staat). Het is niet de oorspronkelijke boerderij die er nu nog staat. Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog werd de hoeve, die gevorderd was door de Duitsers, gebombardeerd en daarna opnieuw opgebouwd. De schuren zijn wel een stuk ouder.

Pachters op de Prinsenhoeve

Oorspronkelijk werkten er lijfeigenen op de hoeve van Hulten, later werd de boerderij verpacht. Zo wordt in 1548 de naam Willem Cornelissen van den Corput als pachter genoemd en in 1631 is dat Bastiaan van den Corput. Bij de verpachtingen hoorden tientallen voorwaarden. Eén ervan was dat de pachter van de hoeve een kamer

Gerestaureerde schuren

beschikbaar moest houden voor de rentmeester om de cijzen te innen. De hoeve werd bij opbod aan de meest biedende verpacht. De huurtermijn duurde steeds zes jaar. Maar pachter zijn op de hoeve was niet altijd een vetpot. Zo werd de hoeve in 1702 en 1703 door verscheidene doortochten van Engelse en andere troepen geplunderd en van goederen beroofd. In 1709 kon hoevenaar Jacobus Paulussen de pacht niet meer betalen omdat de oogst van de rogge was mislukt. Met grond die niet geschikt was voor andere zomervruchten kon hij nu alleen nog maar boekweit zaaien. In oktober van datzelfde jaar zat hij weer in de problemen. Alle velden, weilanden en hooilanden waren onder water gelopen en hij moest zelfs zijn vee op weilanden van andere boeren laten grazen. In september 1717 leed Jacobus weer veel schade aan de boerderij. Door een storm zaten er gaten in het dak. Bepaalde families bleven heel lang als pachter op de hoeve. Zo was de familie Van Hoek pachter in 1896. Zoon Frans van Hoek nam de pacht van zijn vader over. Deze familie werd ook wel de pionier van de ontginners genoemd.

Wijkevoort

Voetpaden lagen vroeger in onze gemeente vaak verscholen tussen velden en bossen. Er liepen paden en karrensporen richting kerk, school en de heimolen op de Molenheide. Bewoners die vanuit een bepaalde wijk richting kerk liepen, maakten hun eigen paden. Nu ligt de kern van het dorp Hulten aan de Rijksweg, maar vroeger lag het gehucht ten zuiden van deze weg. Zoals op de kaart uit 1827 is te zien, lag de kern toen nabij de Prinsenhoeve (op de kaart aangeduid als 'De Hoef'). Hultenaren waren destijds aangewezen op de kerk van Gilze.

Uitsnede uit de kadasterkaart uit 1827

Om van Hulten bij de kerk in Gilze te komen moesten de dorpelingen schuin door de akkers richting het gehucht Nerhoven – of ‘Te Nerven’ – noordelijk van Gilze. Vandaar was er via een karspoor door de dorpsakkers een verbinding met de kom van Gilze. Op hun weg naar de kerk moesten de Hultenaren over de Grootte Lei heen. Voor voetgangers was er het Hultens kerkpad waar ze net voorbij de Prinsenhoeve via de ‘Lijnenvondel’ (smal bruggetje met leuning) de Grootte Lei konden oversteken. Als ze de Grootte Lei met paard en kar moesten passeren dan deden ze dat bij Wijkevoort. De benaming ‘voort’ betekent ondiepe oversteekplaats en de benaming ‘wike’ komt van ‘wijk’ of ‘turfkanaal’. Mogelijk werd de Grootte Lei vroeger ook gebruikt voor het vervoeren van gestoken turf. In het cynsboek van 1456 wordt gesproken van “te Nerven bij de Wikevoort en aen den kerckpat”. Later kwam er op die doorwaadbare plek een brug en kreeg zowel het gebied in de buurt als de weg die nu vanaf de Hultenseweg in noordelijke richting tot Prinsenhoef loopt, de naam Wijkevoort. In 1997 is dit gebied en zijn deze wegen ingedeeld bij de gemeente Tilburg.

Huidige kaart

Het bedrijventerrein Wijkevoort komt net ten zuiden van de Prinsenhoeve te liggen. Als je nu in het open landschap nabij de 'Tilburgse' straten Wijkevoort, Prinsenhoef en Van Diedeghemstraat fietst of wandelt, kijk dan nog maar eens goed. Het is bij uitstek een plek die tot de historische verbeelding spreekt. Misschien is er straks niet veel meer van te zien.

Tekst: Kees van der Heijden

Fotoredactie: Piet Weterings

Bronnen: www.heemkringmolenheide.nl; Tijdmachine; De historische canon van Gilze en Rijen; Gilze van Vossenbergh tot Valkenberg; Heemblad De Mulder nrs. 15 en 71; (Beeld)archief Heemkring Molenheide.